

Архітектурно-історичний нарис. Бібліографія / Упоряд. І. Голуб.– Дніпропетровськ: ДОНУБ, 2010. – 44 с. (Сер.: «Святині Запорозького краю»)
15. Яворницький Д. І. До історії степової України / Д.І. Яворницький. – Дніпропетровськ: Січ, 2004.– 443 с.

*Смирнов Ігор Георгійович, доктор географічних наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

СТАЛИЙ ТУРИЗМ : ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОСТОРУ

Сталий туризм (англ. Sustainable Tourism) – поняття, про актуальність якого нині годі й нагадувати. Так, у ЄС про це наголошується у документі «Європа як найпопулярніший туристичний напрям у світі – нові політичні рамки для європейського туристичного сектору». Перспективи розвитку сталого туризму пов'язані з новою економічною стратегією ЄС «Європа – 2020 – стратегія інтелектуального, сталого та комплексного розвитку» [1, с.135].

Як відомо, розрізняють екологічну, економічну та соціальну сталість. Але в туризмі, основу якого складають туристичні ресурси (і, в першу чергу, природно-рекреаційні, культурно-пізнавальні, подієві тощо), вимога сталості відноситься, перш за все, до необхідності збереження, постійного відновлення та розвитку його ресурсної бази, що і складатиме підставу екологічного, економічного та соціального вимірів сталого розвитку туризму. Отже, без регулювання туристичних потоків, раціоналізації їхнього географічного розподілу, ефективної логістичної організації туристичного простору проблему забезпечення сталого характеру туризму вирішити неможливо. Звідси зрозуміла актуальність використання в туризмі логістичних підходів (логістики туризму [2]) у різноманітних проектах його розвитку на підставі сталості, зокрема у Києві, Львові та інших містах-туристичних центрах України. Зокрема, у Львові на рівні управління туризму Львівської міської ради значна увага приділяється логістичному аналізу та упорядкуванню (оптимізації) туристичних потоків та маршрутів з тим, щоб туристи не скупчувалися одночасно в центральній частині міста, зокрема, на площі Ринок та прилеглих вулицях, де зосереджено основні туристичні об'єкти. З цією метою розробляється проект, щоб перерозподілити туристичний потік по не менш цікавих місцях міста за межами центру. Логістичним міркуванням відводиться важливе місце у втіленні концепції «Львів туристичний», що успішно впроваджується у Львові останніми роками. Так, у 2015 р. кількість туристів у Львові перевищила 2 млн. осіб, у той час як відповідний показник 2014 р. склав 1,5 млн., що свідчить про вищу динаміку розвитку туризму у Львові у порівнянні навіть з Києвом, де за означені роки туристопотік зменшився з 2,1 млн. осіб до 1,5 млн., тобто на 40%.

Структура та складники логістичної організації туристичного простору міста (ГЛО ТПМ) включають [3, с.205], по-перше, геологістичну ідентифікацію ресурсної бази туризму; по-друге, логістичне планування

туристопотоків, по-третє, логістичне проектування туристичної інфраструктури, по-четверте, логістичне проектування ланцюжків поставок. Перший складник охоплює географічну та логістичну ідентифікацію туристичних ресурсів міста. Географічна ідентифікація ресурсної бази туризму означає геопросторову локалізацію туристичних ресурсів (об'єктів). Останні виступають у ролі «туристичних магнітів», які притягують туристопотоки на певну територію. При цьому значна територіальна концентрація туристичних ресурсів (об'єктів) викликає концентрацію та накладання туристопотоків. Ці міркування слід враховувати при створенні та розміщенні нових туристичних об'єктів (наприклад, пам'ятників), які не слід «втискувати» до перезавантажених туристичними ресурсами центральних ділянок міст. Отже, замість надмірної концентрації туристичних об'єктів рекомендується їх дисперсія, тобто розосередження на певній території. Логістична ідентифікація туристичних ресурсів означає визначення логістичного потенціалу кожного туристичного об'єкту, тобто максимально можливого туристопотоку, який не зашкодить сталому розвитку туризму і стану туристичних ресурсів. При цьому слід розрізняти одночасну кількість туристів на об'єкті, їхню кількість за день (з урахуванням коефіцієнту ротації), за місяць, за сезон, нарешті, за рік.

Геологістична ідентифікація виконується з урахуванням поділу туристичних ресурсів (об'єктів) на культурно-історичні (пам'ятники, музеї, театри тощо), архітектурні (історичні та сучасні), подієві (різноманітні заходи громадсько-культурно-розважального характеру). Другий складник базується на визначенні величини та структури туристопотоків та відповідних потреб туристів, які можна поділити на потреби першого порядку (лавочки, урни, біотуалети легке харчування, обмін валюти) та другого порядку (сувеніри, інформаційні матеріали, преса та туристичні товари) а також логістичні потреби, що необхідні для задоволення потреб туристів (це потреби відповідних потужностям туристопотоків логістичних потужностей, транспортних мереж та ланцюжків поставок). Третій складник передбачає логістичне проектування туристичної інфраструктури для задоволення потреб туристів, зокрема, потреб першого порядку (туристична інфраструктура першого порядку – заклади легкого харчування, пункти обміну валюти), потреб другого порядку (туристична інфраструктура другого порядку – кіоски з продажу сувенірів, преси та інформаційних матеріалів, магазинчики туристичних товарів тощо) та відповідної логістично-транспортної інфраструктури для забезпечення потреб інфраструктурних об'єктів першого та другого порядку. При цьому враховуються особливості їхнього розміщення на певній території. Четвертий складник передбачає логістичне проектування ланцюжків поставок для забезпечення туристичної інфраструктури першого та другого порядків та логістично-транспортної інфраструктури з виділенням логістичної та транспортної складових у їхньому складі та з урахуванням особливостей їхнього розміщення.

Ці питання є дуже актуальними для Києва, де підвищене туристичне навантаження на ресурсну базу туризму міста вже призвело до випадків

фізичної руйнації найбільш відвідуваних об'єктів. Зокрема, це стосується Києво-Печерської Лаври, яка включена до списку Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО та має на своїй території 122 пам'ятника архітектури. Внаслідок негативного впливу низки чинників, у т.ч. щоденного неконтрольованого надмірного туристопотоку протягом декількох останніх десятиріч, цей Національний історико-культурний заповідник (нині він контролює Верхню частину Лаври, а у Нижній знаходиться чоловічий монастир Української православної церкви) пережив декілька випадків саморуйнації окремих об'єктів: у 2005 р. відбувся обвал ґрунту у Ближніх печерах, у 2007 р. – обвалилася брама при в'їзді до Нижньої Лаври, у 2009 р. – зруйнувалася частина підпірної стінки на вул.Ближньопечерській. У 2010 р. до пам'яток Києва, що не витримали зростаючого потоку відвідувачів, додалися пам'ятник засновникам Києва на Набережному шосе (споруджений на честь 1500-річчя Києва і відкритий 1982 р.), фонтан Самсон на Контрактовій площі (рік будівництва 1749) та фундамент Десятинної церкви біля Історичного музею. Є проблеми і у Софіївському соборі, який теж є об'єктом ЮНЕСКО: відхилилась від своєї осі дзвінниця собору – вже на 12,5 см, внаслідок чого місцями відпадає декоративна ліпнина, зруйнувалася частина стіни-огорожі з боку вул.Стрілецької, обвалюються підземні ходи тощо. У 2016 р. від будинку на Контрактовій площі відвалився шматок бетону вагою біля 400 кг та впав на торговців сувенірами, внаслідок чого постраждали чоловік та жінка. Також у цьому році проблеми виникли із збереженістю будинку Педагогічного музею.

Щодо Львова, то тут таких випадків менше (мабуть, завдяки якості австрійського будівництва), але вони теж є. Так нині реставрується скульптурна група «Ощадність, рільництво та промисловість» (у місці її називають «Статуєю Свободи»), яка прикрашає фасад будинку Музею етнографії та художнього промислу – колишнього приміщення Галицької ошадної каси, спорудженого у 1891 р. Реставрується «Чорна кам'яниця» (роки будівництва 1588-1589) на площі Ринок за кошти гранту від Посольського фонду США, потребує реставрації каплиця Боїмів (XVII ст.). Але і інших проблем у місті теж багато, головна з них – це вивіз сміття. Після пожежі на Грибовицькому сміттєзвалищі влітку 2016 р. Львову немає куди вивозити свої відходи, обсяг яких закономірно зріс із зростанням числа туристів. Недарма туристичний рекорд Львова, який у 2015 р. відвідали біля 2 млн. гостей і число яких зростає рекордними темпами – на 15-20% щорічно (при цьому кожний турист у середньому залишає в місті 38 євро в день), співпав з «сміттевою кризою». Між тим схема рис.7 підказує про необхідність комплексного підходу до логістичної організації туристичного простору міста, що передбачає і використання «зворотної логістики», тобто логістики переробки відходів. Зрозуміло, що турист після себе залишає багато відходів, особливо в центрі міста. Це прямі відходи. Крім них, є й опосередковані відходи – це відходи готелів, ресторанів, кав'ярень, яких у середмісті Львова останніми роками з'явилося дуже багато. Ці відходи теж потребують ефективних технологій збирання, вивезення та переробки. У Львові врахували необхідність

розміщення смітників біля кожної лавки у центрі (при цьому смітники гарно, по-художньому оформлені і виконані місцевими майстрами), але при цьому не було прослідковано шляхи вивозу сміття та його наступної переробки. Отже логістичний підхід, застосований зокрема в Концепції розподілу туристичного навантаження Львова, що недавно була ухвалена Львівською міською радою, слід було б поширити і на усі аспекти туристичного господарства міста, включаючи управління відходами, на базі використання найновітніших технологій, у т.ч. інформаційних.

Список використаних джерел

1. Антонюк Н. Перспективи розвитку європейського туризму на 2014-2020 рр. / Н.Антонюк, О.Краєвська // Вісник Львівського університету. Серія Міжнародні відносини. 2014. Вип.34. – С. 133-141.
2. Смирнов І.Г. Логістика туризму: навч.пос. / І.Г. Смирнов. – К.: «Знання», 2009. – 444 с.
3. Смирнов І.Г. Маркетинг у туризмі: навч.пос./І.Г.Смирнов. - К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2016. - 251с.

*Комова Олена Станіславівна, старший викладач,
Яворська Оксана Григорівна, кандидат біологічних наук,
Київський національний лінгвістичний університет*

ЕТНО-ІСТОРИЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІНГВІСТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

На етапі інтенсивного розвитку економічного та політичного життя людства зросла важливість вивчення соціальної сфери суспільства. Остання являє собою певну систему історично складених упорядкованих зв'язків та відношень між різними етносами людей.

На сьогодні у всьому світі зростає інтерес до етнічної культури різних народів, а в Україні спостерігається підйом національного самоусвідомлення. Відтак розвиток туризму, зокрема етнічного туризму, є особливо значущим як для країни загалом, так і для регіонів з багатою історико-культурною спадщиною.

Як відомо, сучасна індустрія туризму є однією з найбільш прибуткових галузей світової економіки, і за даними спеціалістів в останні роки характеризується певним підйомом та має всі умови для подальшого стрімкого зростання.

На сьогодні розширення спектру туристичних напрямків та диверсифікацію туристичного продукту можна віднести до найбільш характерних рис розвитку туристичної індустрії.

В останній час вийшло чимало праць з різних питань етнотуризму [1 ; 2 ; 6 ; 8-10 ; 12 ; 13 ; 16].